

УРАЖЕНІСТЬ КАРІЄСОМ ЗУБІВ У ШКОЛЯРІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ ТРИВОЖНОСТІ

Львівський національний медичний університет (м. Львів)

Представлене наукове дослідження є фрагментом планової науково-дослідної роботи «Стоматологічна захворюваність дітей з урахуванням еколого-соціальних чинників ризику та обґрунтування диференційованих методів лікування та профілактики», № держ. реєстрації 0110U002147.

Вступ. У різних регіонах України поширеність карієсу зубів знаходиться в межах від 9,05% до 95,3% з інтенсивністю ураження від 0,6-3,01 зуба [3]. Зокрема, при проведенні епідеміологічних досліджень у Львові та Львівській області встановлено, що серед дітей ключових вікових груп поширеність карієсу тимчасових зубів у 7-річних дітей складає, в середньому, 90,92% при кп 4,73 зуба, а постійних зубів – 81,44% при показнику КПВ 3,68. У дітей 12 років поширеність карієсу постійних зубів становить, в середньому, 86,49% при КПВ 3,54 [7].

Виникнення та розвиток карієсу пов'язують із загальним станом здоров'я, рівнем адаптованості організму до несприятливих факторів зовнішнього середовища, екологічними та соціальними умовами [1, 2, 5]. У літературі зустрічаються поодинокі роботи, в яких виявлені певні тенденції залежності між інтенсивністю карієсу та психоемоційними особливостями у дітей молодшого шкільного та раннього підліткового віку. Як свідчать дані досліджень В. М. Кулигіної, Л. Ф. Курдиш (2012) у підлітків з множинним карієсом виявлено суттєві ознаки вегетативної дистонії, при цьому превалює підвищення впливу симпатичного відділу симпатичної нервової системи, з яким пов'язаний стан тривожності. Розвиток і перебіг множинного карієсу у таких дітей супроводжується високою особистісною тривожністю [4]. За даними А. К. Семенова (2005) існує певний вплив психо-емоційного стану дитини (активний, гіперактивний та пасивний) на розвиток карієсу зубів: діти пасивної групи більш схильні до розвитку карієсу зубів, ніж діти активної групи, і тому потребують додаткових карієспрофілактичних заходів і корекції психоемоційного стану [6].

Мета дослідження. Вивчити ураженість постійних зубів карієсом у дітей з різним рівнем ситуативної та особистісної тривожності.

Об'єкт і методи дослідження. Для досягнення поставленої мети обстежено 152 дітей віком 10-12 років, які знаходились у різному мікросоціальному середовищі. З них 74 дитини – учні загальноосвітньої школи (40 дівчат і 34 хлопці) та 78 дітей – учні

школи-інтернату (38 дівчат і 40 хлопців). Стоматологічний статус визначали показниками поширеності (у%) та інтенсивності карієсу постійних зубів за індексом КПВ. Для оцінки психо-емоційного стану використали шкалу самооцінки рівня тривожності Ч. Д. Спілбергера, адаптовану Ю. Л. Ханіним (1978), яка є достатньо інформативним способом самооцінки рівня тривожності в конкретний момент (ситуативна тривожність, тривожність як стан) і особистісної тривожності (як стійка характеристика особи).

Ситуативна тривожність – емоційний стан, що включається у довільну регуляцію поведінки і характеризується об'єктивно вираженими емоціями напруження, неспокою, стурбованості. Потрібний оптимальний рівень ситуативної тривожності як мобілізуючого механізму для адекватного виходу із різних життєвих ситуацій.

Особистісна тривожність – відносно стійка індивідуальна якість особистості, яка характеризує її занепокоєння, турботи, емоційної напруги внаслідок дії стресових факторів.

Результати дослідження опрацьовані математичним методом з використанням критеріїв Стьюдента.

Результати досліджень та їх обговорення. В результаті дослідження встановлено, що поширеність карієсу, в середньому, є дещо вищою у дітей зі школи-інтернату (ШІ) ($95,65 \pm 2,23\%$) при інтенсивності КПВ = $4,5 \pm 0,19$ зуба по відношенню до дітей з загальноосвітньої школи (ЗОШ) ($89,67 \pm 2,09\%$ дітей, $p > 0,05$; КПВ = $3,06 \pm 0,23$ зуба, $p < 0,05$).

При дослідженні інтенсивності карієсу постійних зубів у хлопців та дівчат загальноосвітньої школи і школи-інтернату встановлено, що ураженість карієсом зубів у дівчат школи-інтернату школи виявилась вищою ($5,58 \pm 1,09$ зуба), ніж у дівчат загальноосвітньої школи ($3,31 \pm 0,56$ зуба відповідно, $p < 0,05$) (рис.).

Подібну закономірність виявлено й при обстеженні хлопців. Так, у хлопців зі школи-інтернату показник КПВ сягав $3,37 \pm 0,37$ зуба, що дещо вище у порівнянні з відповідним показником у хлопців з загальноосвітньої школи ($2,79 \pm 0,71$ зуба, $p > 0,05$).

Слід відмітити, що інтенсивність карієсу зубів у дівчат виявилась вищою по відношенню до хлопців як в загальноосвітній школі ($p > 0,05$), так і в школі-інтернаті, причому серед дітей школи-інтернату різниця у показниках КПВ виявилась суттєвішою ($p < 0,05$).

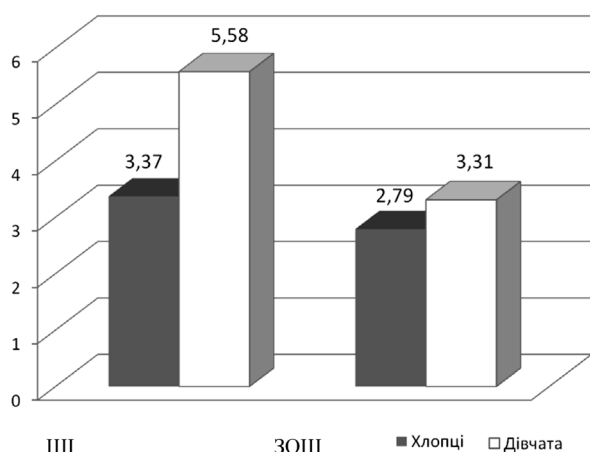

Рис. 1 Інтенсивність карієсу зубів (КПВ) у дітей загальноосвітньої школи (ЗОШ) та школи-інтернату (ШІ).

За результатами дослідження ситуативної тривожності серед обстежених дітей, в основному, виявлено середній та низький рівень даного виду тривожності (табл. 1).

Слід відмітити, що кількість дівчат з середнім рівнем ситуативної тривожності була майже вдвічі більшою у загальноосвітній школі по відношенню

до дівчат зі школи-інтернату ($74,58 \pm 2,23\%$ та $44,72 \pm 1,57\%$ відповідно, $P < 0,05$). І навпаки, серед хлопців більший відсоток з середнім рівнем ситуативної тривожності склали діти зі школи-інтернату ($74,72 \pm 2,48\%$), їх кількість була більш, ніж у два рази вищою у порівнянні з хлопцями, які навчаються у загальноосвітній школі ($28,39 \pm 1,63\%$, $P < 0,05$).

З низьким рівнем ситуативної тривожності виявлено $61,75 \pm 3,37\%$ хлопців з загальноосвітньої школи. Відсоток дівчат з низьким рівнем ситуативної тривожності виявився нижчим, ніж хлопців, у загальноосвітній школі їх кількість становила всього $17,42 \pm 1,52\%$ випадків, і це практично у два рази менше, ніж серед дівчат зі школи-інтернату ($36,82 \pm 2,33\%$, $P < 0,05$).

Встановлено, що високий рівень ситуативної тривожності серед обстежених дівчат зі школи-інтернату практично у два рази був вищим по відношенню до дівчат загальноосвітньої школи ($18,41 \pm 1,34\%$ та $7,46 \pm 1,74\%$ відповідно, $P < 0,05$). Щодо хлопців, майже у три рази вищий відсоток випадків високої ситуативної тривожності виявлено серед обстежених у школі-інтернаті по відношенню до хлопців з загальноосвітньої школи (відповідно $24,76 \pm 1,56\%$ та $8,81 \pm 1,24\%$, $P < 0,05$).

Окремо ми проаналізували психо-емоційний стан обстежених дітей за рівнем особистісної

Рівень ситуативної тривожності у дітей загальноосвітньої школи та школи-інтернату (у %)

Рівні тривожності	Групи обстежених дітей						P
	Діти з ЗОШ			Діти з ШІ			
	Хлопці	Дівчата	p	Хлопці	Дівчата	p	
Високий	$8,81 \pm 1,24$	$7,46 \pm 1,74$	$>0,05$	$24,76 \pm 1,56$	$18,41 \pm 1,34$	$<0,05$	$P_1 < 0,05$ $P_2 < 0,05$
Середній	$28,39 \pm 1,63$	$74,58 \pm 2,23$	$<0,05$	$74,72 \pm 2,48$	$44,72 \pm 1,57$	$<0,05$	$P_1 < 0,05$ $P_2 < 0,05$
Низький	$61,75 \pm 3,37$	$17,42 \pm 1,52$	$<0,05$	-	$36,82 \pm 2,33$	-	$P_2 < 0,05$

Примітка: p – ступінь достовірності між показниками рівня ситуативної тривожності у хлопців та дівчат; P – ступінь достовірності між показниками ситуативної тривожності у хлопців (P_1) та дівчат (P_2) з загальноосвітньої школи та школи-інтернату.

Таблиця 1 Результати дослідження представлені у таблиці 2.

Виявлено, в основному, високий та середній рівень особистісної тривожності, дітей з низьким рівнем було доволі мало як серед хлопців, так і серед дівчат, причому, серед дівчат з загальноосвітньої школи низького рівня особистісної тривожності ми не діагностували взагалі, а серед дівчат зі школи-інтернату їх кількість становила всього $7,87 \pm 1,33\%$ випадків. Найбільший відсоток дітей з низьким рівнем особистісної тривожності склали хлопці зі школи-інтернату ($17,47 \pm 1,34\%$ випадків) проти $14,71 \pm 1,37\%$ хлопців загальноосвітньої школи ($P > 0,05$).

Рівень особистісної тривожності у дітей загальноосвітньої школи та школи-інтернату (у %)

Рівні тривожності	Групи обстежених дітей						P
	Діти з ЗОШ			Діти з ШІ			
	Хлопці	Дівчата	p	Хлопці	Дівчата	p	
Високий	$32,34 \pm 1,55$	$24,76 \pm 1,05$	$<0,05$	$57,46 \pm 2,16$	$47,36 \pm 1,34$	$<0,05$	$P_1 < 0,05$ $P_2 < 0,05$
Середній	$52,93 \pm 2,64$	$74,58 \pm 2,23$	$<0,05$	$25,12 \pm 2,48$	$44,74 \pm 2,57$	$<0,05$	$P_1 < 0,05$ $P_2 < 0,05$
Низький	$14,71 \pm 1,37$	-	-	$17,47 \pm 1,34$	$7,87 \pm 1,33$	$<0,05$	$P_1 > 0,05$

Примітка: p – ступінь достовірності між показниками рівня ситуативної тривожності у хлопців та дівчат; P – ступінь достовірності між показниками ситуативної тривожності у хлопців (P_1) та дівчат (P_2) з загальноосвітньої школи та школи-інтернату

Таблиця 2 Результати дослідження представлені у таблиці 2.

Дівчата з загальноосвітньої школи продемонстрували, в основному, середній рівень особистісної тривожності ($74,58 \pm 2,23\%$ випадків), цей показник був майже вдвічі вищим у порівнянні з дівчатами зі школи-інтернату ($44,74 \pm 2,57\%$ випадків відповідно, $P < 0,05$). Така сама тенденція спостерігалась і серед хлопців ($52,93 \pm 2,64\%$ проти $25,12 \pm 2,48\%$ випадків відповідно, $P < 0,05$).

Стосовно високого рівня особистісної тривожності ми виявили зворотню тенденцію: у дівчат зі

школи-інтернату відсоток таких випадків був вищим ($47,36 \pm 1,34\%$ випадків) у порівнянні з дівчатами з загальноосвітньої школи ($24,76 \pm 1,05\%$ випадків, $P < 0,05$). Аналогічна картина спостерігалась і серед хлопців: $32,34 \pm 1,55\%$ випадків у загальноосвітній школі проти $57,46 \pm 2,16\%$ випадків у школі-інтернаті ($P < 0,05$).

Висновки.

1. Встановлено, що поширеність карієсу постійних зубів є вищою у школярів школи-інтернату при вищій інтенсивності ураження каріозним процесом. Вищі показники ураженості карієсом зубів діагностовано у дівчат школи-інтернату та дівчат загальноосвітньої школи у порівнянні з хлопцями.

2. Виявлено, що переважна більшість обстежених дітей демонструє середній рівень ситуативної тривожності. При цьому кількість дівчат з середнім рівнем ситуативної тривожності була майже вдвічі більшою у загальноосвітній школі по відношенню до дівчат зі школи-інтернату. І навпаки, серед хлопців більший відсоток з середнім рівнем ситуативної тривожності склали діти зі школи-інтернату, їх кількість була більш, ніж у два рази вищою у порівнянні з хлопцями, які навчаються у загальноосвітній школі.

3. Встановлено перевагу середнього та високого рівня особистісної тривожності у обстежених дітей. Дітей з низьким рівнем було доволі мало як серед хлопців, так і серед дівчат, причому, серед дівчат з загальноосвітньої школи низького рівня особистісної тривожності ми не діагностували взагалі.

4. Виявлено, що підвищення рівня як ситуативної, так і особистісної тривожності певним чином впливає на розвиток та інтенсивність карієсу у дітей. Зокрема, при високому (КПВ = $5,58 \pm 1,09$ зуба) та середньому (КПВ = $3,31 \pm 0,56$ зуба) рівні інтенсивності карієсу у дівчат спостерігається, в основному, середній рівень як ситуативної, так і особистісної тривожності. Низький рівень обох видів тривожності у дітей, зокрема, у хлопців, супроводжується нижчою ураженістю карієсом постійних зубів.

Перспективи подальших досліджень. Проведене нами дослідження надає певні підстави для подальшого вивчення даної проблеми з наступним розпрацюванням практичних рекомендацій і програм, призначених для профілактики карієсу зубів у дітей з урахуванням психо-емоційного стану.

Література

1. Безвужко Е. В. Стан твердих тканин зубів у дітей, що проживають на територіях із різними рівнями забруднення / Е. В. Безвужко // Український стоматологічний альманах. – 2008. – № 1. – С. 34-37.
2. Бердник О. В. Основні закономірності формування здоров'я дитячого населення, що проживає в регіонах з різною екологічною ситуацією : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора мед. наук : спец 14.02.01 «Гігієна» / Бердник О. В. – Ін-т гігієни та мед. екол. ім. О. М. Марзеева АМН України. – К., 2003. – 35 с.
3. Біденко Н. В. Ранній карієс у дітей: стан проблеми в Україні та у світі / Н. В. Біденко // Совр. стом. – 2007. – № 1. – С. 66-71.
4. Кулигіна В. М. Результати дослідження індивідуально-психологічних особливостей та стану вегетативної нервової системи підлітків з множинним карієсом / В. М. Кулигіна, Л. Ф. Курдиш // Профілактична та дитяча стоматологія. – Л.: ТзОВ «ГалДент». – 2012. – № 1. – С. 22-28.
5. Остапко О. І. Ураженість карієсом постійних зубів у дітей різних регіонів України та екологічний вплив довкілля / Остапко О. І. // Профілактична та дитяча стоматологія. – 2010. – №1 (2). – С. 43-46.
6. Сравнительная характеристика показателей кариесогенной ситуации у детей с различным психоэмоциональным состоянием / К. А. Семенов, Л. И. Авдонина, А. И. Гордиенко [и др.] // Вісник стоматології. – 2005. – № 3. – С. 40-43.
7. Стоматологічна захворюваність дітей Львівської області: Методичні рекомендації / Н. І. Смоляр, Е. В. Безвужко, Н. Л. Чухрай [та ін.] – Львів, 2012. – 50 с.

УДК 616.314 – 002 – 053.5 – 06:616.89 – 008.44

УРАЖЕНІСТЬ КАРІЄСОМ ЗУБІВ У ШКОЛЯРІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ ТРИВОЖНОСТІ

Смоляр Н. І., Стадник У. О., Дмишко Х. А., Лисак Т. Ю.

Резюме. Проведено вивчення ураженості карієсом у дітей шкільного віку та аналіз залежності інтенсивності карієсу від рівня ситуативної та особистісної тривожності. У результаті дослідження встановлено, що поширеність карієсу, в середньому, є дещо вищою у дітей зі школи-інтернату ($95,65 \pm 2,23\%$) при інтенсивності КПВ = $4,5 \pm 0,19$ зуба по відношенню до дітей з загальноосвітньої школи ($89,67 \pm 2,09\%$ дітей; КПВ = $3,06 \pm 0,23$ зуба). Виявлено, що підвищення рівня як ситуативної, так і особистісної тривожності певним чином впливає на розвиток та інтенсивність карієсу у дітей.

Ключові слова: карієс, інтенсивність, тривожність, діти.

УДК 616.314 – 002 – 053.5 – 06:616.89 – 008.44

ПОРАЖЕННОСТЬ КАРИЕСОМ ЗУБОВ У ШКОЛЬНИКОВ С РАЗЛИЧНЫМ УРОВНЕМ ТРЕВОЖНОСТИ

Смоляр Н. И., Стадник У. О., Дмишко Х. А., Лысак Т. Ю.

Резюме. Проведено изучение пораженности кариесом у детей школьного возраста и анализ зависимости интенсивности кариеса от уровня ситуативной и личностной тревожности. В результате исследования установлено, что распространенность кариеса, в среднем несколько выше у детей из школы-интерната ($95,65 \pm 2,23\%$) при интенсивности КПВ = $4,5 \pm 0,19$ зуба по отношению к детям с общеобразовательной школы ($89,67 \pm 2,09\%$ детей; КПВ = $3,06 \pm 0,23$ зуба). Вывявлено, что повышение уровня как ситуативной, так и личностной тревожности определенным образом влияет на развитие и интенсивность кариеса у детей.

Ключевые слова: кариес, интенсивность, тревожность, дети.

UDC 616. 314 – 002 – 053. 5 – 06:616. 89 – 008. 44

Caries in Schoolchildren with Varying Levels of Anxiety

Smolar N., Stadnyk U., Dmyshko H., Lysak T.

Abstract. The emergence and development of caries associated with general health, level of adaptability to adverse environmental factors, environmental and social conditions. In the literature there are rare work, which revealed certain tendencies relationship between the intensity of caries and psycho-emotional features in primary school and early teens age. The development and progress of multiple caries in these children are associated with high personal anxiety.

Objective of the research. To study the prevalence of caries in permanent teeth of children with different levels of situational and personal anxiety.

Material and methods of the research. For achievement of the researches were examined 152 children of the 10-12 years old. Dental status was determined prevalence (in %) and intensity of caries of permanent teeth index CPV. To assess the psycho- emotional state using scale self-assessment of anxiety Ch D. Spilberhera adapted Yu. L. Haninym (1978). Results of the study elaborated by the mathematical method of using the Student's t test.

Results of the research. In the study of the intensity of caries in permanent teeth of boys and girls of secondary school and boarding school established that the occurrence of caries in girls of boarding school was higher ($5,58 \pm 1,09$ tooth) than in the girls of secondary school ($3,31 \pm 0,56$ tooth, respectively, $p < 0,05$). A similar regularity were revealed in the boys during the examination.

According to the study of the examination the situational anxiety among the children, mostly found meddle and lower level of this type of anxiety. It should be noted that the number of girls from middle- situational anxiety were almost twice as large as in the secondary school towards girls from a boarding school ($74,58 \pm 2,23$ % and $44,72 \pm 1,57$ % respectively, $p < 0,05$). Conversely, a higher percentage of boys with an average level of situational anxiety were children from the boarding school, the number was more than two times higher compared to the boys of the secondary school.

Separately, we analyzed the psycho- emotional state of the children surveyed by the level of personal anxiety. Found mainly high and medium level of personal anxiety, only few children with low levels were related among boys and among girls, and among girls of secondary school lower level of personal anxiety are not diagnosed at all, and among girls from the boarding schools were only $7,87 \pm 1,33$ % of cases.

Conclusions. 1. Was established that the prevalence of dental caries of permanent teeth is higher among the school children and from the boarding school and are higher intensity lesion caries processes. 2. Was revealed that the most majority of the children with an average level of situational anxiety. 3. Was revealed medium and high levels of an anxiety in children. 4. Was revealed that increased both situational and personal anxiety in some way affect development and intensity caries in children.

Keywords: caries intensity, anxiety, children.

Рецензент – проф. Безвушко Е. В.

Стаття надійшла 10. 06. 2014 р.